DECIZJONIJIET

TAL-

QRATI SUPERJURI TA' MALTA

L-EWWEL PARTI QORTI TA' L'APPELI

LEWWEL SEXZIONI - AWLA CIVILI

- 11 to Januar, 1954.

Imballfin:

Is-S.T.O. Dr. L. A. Camilleri, I.L.D., President; L-Onor, Dr. A.J. Montanaro Gauci, LL.D. L-Onor, Dr. W. Harding, B.Litt., LL.D.

Giuseppe Cutajar rersus Mario Blackman

Retratt — Lokazzjoni — Frutti Civili — Rigal — Art. 1494, 370 u 369 tal-Kodići Civili.

L-enumerazzioni li l-ligi taghti tal-frutti civili ma hix tassativo, imma semplicement enumerativa.

Rigul li jirčievi sid il-fund fl-akkažjoni ta' kirja li huva jaykmel'bå' dak il-fond, bkala purti mill-kurrispettiv tal-kirja jiimkien mälkera, gkandu jigi kunsidrat bhula frott civili.

Chaldagetant, jekk wiehed jakkwista fond u mbaghad jihrich, u slim-

kien mal-kera jieku riyal, u unra dak il-fond jirkuprambulu u kuwa jirrikonomi l-irkupru u jirrivendieh lir-retraent, kuma ghandu dritt izomm dak ir-riyal jekk huwa jagkzel li jzomm il-frutti minflok li jieku l-interessi.

Imma l-frutti čirili jigu konteggjati "dietim", u r-ratr<mark>attarýu ma jis-</mark> taz izomm dawk il-frutti li jiskodu wara li jkun **žio notifikat bil-**

čedolo ta' l-irkupru u depožitu.

Ghaldaqstant ir-rigal ghandu jiyi dipartit "dietim" skond id-duonta tal-lokazzioni li in kunsiderazzioni taghha ibun thallas dak ir-rigal, u r-retrattarju li jkun ghazel li jzomm il-frutti ghandu jir-rifondi lir-retraent parti minn dak ir-rigal, korrispondenti ghazimien li jkun baqa' minn meta saret in-notifika ta' l-irkupru u tad-depozitu sa tmiem iz-zmien miftichem ghal-lokazzioni.

Il-Qorti, — Rat l-att tać-čitazzjoni quddiem il-Prim'Awla tal-Qorti Čivili tal-Maesta Taghha r-Reģina, li bih l-attur, wara li ppremetta illi l-konvenut, waqt li kien proprjetarju, kara parti mill-fond "Vincent House", Lord Lloyd Street, ili-Ramaun, ghal skop kumm-réjali, u réjeva minn ghand l-inkwil'n rigal ta' 430; u illi huwa rki pra dak il-fond u gict lilu ma hmula r-rivendizzjoni mili-konvenut, li ghalhekk tenat li jirrimborža dik is-somuna, billi dik mhijiex frott skond il-liği, u ma tirrigwardax il perijodu tal-pussesa tal-fond da parti tal-konvenut; talab illi, wara li jiğu maghanıla d-dikjarazzjoni iet rečessarji u li jiğu moghtija l-provvedimenti opportuni, il-konvenut jiği kundannat li jhallsu s-somma fuq indikata ta' 430, minnu ričevuta bhala rigal meta kera dik il-parti tal-fond fuq imsemmi. Bl-interessi legali, u bl-ispejjež kontra l-konvenut, li ğie inğunt biex jidher ghas-subizzjoni;

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenut, li biha eccepixxa illi r-rigal li wiehed jircievi meta jikri, iwelli jew ibiegh, he frott tal-hila ti-ghu li jaghmel negozju tajjeb, u ghalhekk b'ebda mod ma ghandu jmur a beneficcju tar-retraent:

Rat is-sentenza ta' dik il-Qorti tat-12 ta' Ottubru 1953, li biha t-talba ta' l-attur ğiet milqugha, bl-ispejjez; hilli dik il-Qorti kkunsidrat;

Illi b'cedola tat-30 ta' Januar 1952, quddiem din il-Qorti, l-attur irkupra mill-poter tal-konvenut il-fond imsemmi fiatt tać-čitazzjom. Il-konvenut irrikonoxxa dak l-irkupru, u rrivenda l-fond lill-attur. Minhabba dik ir-rivenduzzjomi l-konvenut irčieva minn ghand l-attur il-prezz tid-bejgh tal-fond u l-ispejjeż legittimi kollha li huwa kien ghamel f'dak il-bejgh. Hewa rrinunzje li jirčievi l-im_haxijici fuq dawk is-somom tal-prezz u ta' l-ispejjeż, billi ghażel li jżomm, kif żamm, il-frottijet li kien dahhal mill-istess fond, jigifieri l-kera;

Qabel ma l-attur irkupralu l-fond, u fiż-żmien li l-istess fond kien ghadu proprje à tieghu, il-konvenut kien kera partiminu, u rèieva minu ghand l-inkwilin, minbarra l-kera, rigal tu £30. Fir-rivendizzioni fuq imsemmi,a, il-konvenut, minbarra dak il-kera, żamm ukoli dawk it-£30, billi allega li huma frott jiet ĉivili tal-fond, waqt li l-attur ippretenda illi l-honvenut kellu jaghtih dik is-somma, ghaliek ir-rigal mliuwix frott skond il-ligi. Il-partijiet ftehmu fuq kollox, barra minu din il-kwistjoni, li hallewha impregudikata biek tiĝi definita mill-Qorti;

Illi l-pretensjoni t.' l-attur, hija E r-rigal ga insemmi ma h wiex frott čivil. skond il-ligi, u "halhekk il-konvenut, li bhola retractarju, u fit-termini tal-proviso tad-dispozizzjoni ta' l-art. 1494 tal-Kodići Čivili, irrimuzja ghait-imghaxijiet u ghažel li jžomm il-frottijiet, ghandu jaghti dawk if-£30.

Din il-pretensioni tidher sostenibili;

Illi hemm tliet speci ta' frutti; naturali, industrijali, n civili (art. 370 Kap. 23). Il-konvenut jallega illi r-rigal hu frott civili. Il-Kodici Patriju ma jiddefinix x'inhuma, imma jindika liema huma dawn il-frutti civili, billi jenumerahom hekk; il-kera ta' beni mikrija, ic-cnus, l-imghaxijiet ta' kapitali, ir-renti ta' kull sena (art. 370 (3) Kap. 23). Dina l-enumerazzioni li taghti l-ligi tal-frottijiet civili, ghandha tittiehed bhala tassativa, u mhux ezemplifikativa kif jissottometti l-konvenut. Tabilhaqq, f'dik id-dispozizzioni l-ligi tenumera "liema huma" l-frottijiet civili; u wara dik l-enumerazzioni ma tida taghti "u hwejjeg ohra bhal dawn", jew xi kliem iehor biex bihom turi illi dik l-enumerazzioni hija biss ezemplifikativa: u mhuwiex lecitu li jign inkluti bhala frottijiet civili hweijeg ohra, bhal rigal, ladarba l-ligi ma tin-kludihx bhala tali, billi, kicku l-legislatur ried, kien jinkludi

fost il-frutti čivili r-rigai, "Ubi voluit expressit";

Hu minnu illí l-ligi tid lisponi dlí l-lawdemji ta' l-enfitewsi jmissu lill-užufrutwar u (art. 373 Kap. 23), imma dan mhux ghahex tinkludi l-lawdemju, imma ghaliex il-legislatur ikkunsidra čerti kaži spečjali li ghalihom applika b'čerti modifikazzjonijiet ir-regoli generali, u hekk nebha kull difikultà li kull kaž seta' jippreženta; licuna kaži spečjali huma dak tal-kwaži-užufrutt, dak tar-rendita vitalizia, u dak tal-lawdemju, immemmijin rispettivament fl-art. 368, 374 u 373 tal-Kodiči Čivili. Biex jissemma l-ahhar kaž, billi huwa fl-kwistjoni, il-ligi ma tinkludix il-lawdemju fost il-frottijiet čivili, imma biss tikkunsidra l-lawdemju bhala frott čivili taddominju dirett. Dawn il-tliet kaži huma spečjali, u ghal-

bekk ma jestendux ghal kaži ohra;

Illi r-rigal ma jistax jiği kunsidrat bhala frott civili. Karattru essenzjali tal-frottijet, ta' kuli speči li jkunu, u ghal-hekk vkoll ta' dawk čivili, hi l-perijodičith, billi l-frottijiet huma l-prodotti perijodiči ta' haga — "quidquid ex re nasci et rinasci solet" (L. 121 D. De Verb, Signific.); il-frottiet rinasci solet (II, 121 D. De vero, signino, i in-mora-jiet ghandhom il-karattru tul-perijodičiči; il-produzzjoni tagh-hom issir b'intervalli perijodiči — "i frutti sono tutto ciò che la cosa produce e riproduce" (Laurent, Diritto Civile, Vol. VI, para, 197); "i frutti altro non sono che le produ-zioni periodiche del fondo da cui derivano" (Ricci, Diritto ciò di periodiche del fondo da cui derivano" (Ricci, Diritto Civile, Vol. II, para. 112). Hu ćar li r-rigal ma ghandux il-karattru tal-perijodićità, billi ma huwiex fih innifsu prodott perijodiku, u ma jigix prodott u riprodott mill-haga. Konsegwentement ir-rigal mhuwiex frott civili, ghaliex "essendo i frutti la produzione periodica della cosa, qualsiasi altra produzione che non abbia il carattere di periodicità, che miex veri frottijiet, imma frottijiet fittini; il-ligi tasaimila ghall-frostijiet l-utili li jiği rikavat minn dar meta tiği mik-rija, minn kapital meta jiği impjegat b'imghan, jew ranta, billi hemm l-analogija li dan l-utili jikkostitwixni prodott ra-

4

golari, permanenti, li jiĝi rinnovat incessabilment, bhallfrottijiet ta' l-art (Laurent, loc. éit., para. 199). Il-frott ĉivili hu i-korrispettiv tal-godimeni al-haĝa; ir-rigal ma jir-

rapprezentax dan il-korrispettiv;

Illi rengal ma jistax jūgi kunsidrat bhala frott čivili l-istess bhal ma hu kunsidrat il-lawdemju, kif jissottometti l-konvenut. Kif ga nghad, hu biss bhala kaž spečjal: li l-lawdemju hu kunsidrat mil-ligi bhala frott čivili. Minbarra dan, u kuntrar ument ghal dak li jissottometti l-konvenut, il-lawdemju ma jixbah f'xejn lir-rigal. Il-lawdemju ghandu l-karatru tal-perijodičità, billi jittiebed kull darba li ssir končessjoni, kemm il-darba jkun ĝie stipulat fl-att originali ta' l-enfitewsi li ghandu jinghata, waqt ii r-rigal mhux haĝa li tirrikorri. Il-lawdemju proprjament hu prezz ta' rikonoxximent tas-subenfitewta mid-direttarju, liema prezz irid jinghata bilfors fil-kaž u jekk ikun ĝie stipulat kif ĝa ssemma, waqt li r-rigal mhijiex haĝa li tinghata bilfors, billi mhuwiex haĝa ohra hlief inčentiv biex isir xi att, u mhux b'xejn rikonoxxut mil-liĝi;

Illi l-konvenut, bl ala re rattarju, billi rrinunzja ghallinghaxi, jet tal-flus li nefaq biex akkwista l-fond, ghandu dritt, skond il-ligi, li jžomm il-frottijiet li minn dak inhar tal-bejgh ta l-istess fond huwa dahhal minnu fiž-žmien li kien proprjetarju tieghu; imma kull hağa li mhijiex frott ma jistax ižommha, u ghandu jaghtiha lura lill-attur, retraent ta dak il-fond. U ghallekk, billi r-ri, al ta £30 li huwa dahhal minn dak il-fond mhuwiex frott il-konvenut ghandu jagh-

tih lill-attur;

Rat in-nota ta' l-appell tal-konvenut, fol. 28, u rat fol. 29 il-petizzjoni tieghu, li biha appella mid-decizjoni fuq imsemmija, u talab li s-sentenza ta' l-liwwel Qorti tigi r vokata, u li t-talba ta' l-attur tigi m'chuda, bl- spejjež kontra tieghu;

Omissis;

Trattat l-appell;

Ikkunsidrat:

Il-fatti huma sufficjentement ripor ati fl-ewwel paragrafu tal-parti espozitiva tas-sentenza appellata, u ma hemmx bžonn li jigu ripetuti. Il-pont hu jekk il-konvenut

ü

ghandux jaghti lill-attur is-comme to' 490 li l-istees houvenut intious bhale rigel fl-okkat/oni tal-lokanzjoni li hu ghemel to' parti mill-fond (hanut) fis-ismien li l-tond kien ghedu ma grex irkuprat mill-attur. L-Ewwel Qorti giet ghellhenkintjoni li dik is-somme ter-rigel me hix "frott", u, kif coprimiet rubbe fil-paregrafu konkintjonali, "kull haja li uta hiilus froit" il-konvenut retrutterju "me jisten ikumulm, u

Verament — apparti ghal ime i-kwistjoni jekk iz-rigal in perola huwien jew le frott — ma jidhern li dan l-argument konklubjonali ta' l-Ewwel Qorti hu accettabili "sie et simpliciter"; anni, skond il-ligi, ir-retratterju ghandu jaghti kera l-"frottijist" (meta ma jaghtalu li jhommhout), u ghalhekk, jekk ir-rigal ma hun frott, allura "prima facia" ma hun restitwibili, u fista jhun bisa restitwibili ghal ni sajuni elem, imma mbun semplicement u senn'altro ghalian ma hun frott. Il-fatt li ma hun frott per sh ma jijin li r-rigal ghanda jija restitwit, anni jeskludih mir-restituzzioni, li tirriferinni ghall-frottijiet, u jista' jhun restitwibili, imma ghal raguni elem, jekk mhun frott;

Kwantu ghall-pont jekk dan ir-rigal ghandax jitqies frott, jew le, din il-Qorti hi ta' fehma li a-soluzzioni ghandha thun

batata fuq dawn ir-riflessjonijiet li sejrin jinghada;

Skond il-ligi — art. 1494 Kap. 23 Edis. Riv. — ir-re-trattarju jista' jiehu l-imghaxijiet fuq is-somom minnu zborzati u jrodd il-frottijiet, billi jiddedući l-valur taghhom mill-inghax, jew inkella jaghžel li jšomm il-frottijiet u jirrinun-

zja ghall-interessi:

Ghalkemm fit-titolu tar-retratt il-liği ssemmi bias frottijiet in ğenere, bla ma tagbmel ebda rikjam ghal dispotizajenijiet ohra tal-liği, jidher pero loğiku li wiehed jirrikorri ghal
dispotizzjonijiet ohra tal-Kodići Čivili sabiez jara jehk ir-rigal
handux jitqies li hu froti jew le; u prečižament ghad-dispožizzjonijiet ta' l-art. 360 u 370 idem, fejn jinghad li l-frottijiet huma naturali, industrijali u čivili. Hu čert li r-rigal
ma jistax ikun frott naturali u langas frott industrijali, u
l-kwistjoni tibga' ristretja jekk hux frott 'čivili';

Il-lift tghid hekk, fl-art. 370 (3) idem :- "Huma fret-

tijiei civili l-kera ta' beni mikrija, ic-cnus, l-imghazijiet ta' kapitali, u r-renti ta' kull sena'';
Fl-Annotazzjoni, iet tal-legislatur, Sir Adrian Dingli, ma hemmx indikazzjoni ta' l-origini ta' din id-dispozizzjoni; biss hu ighid dawn il-kliem, li ma humiex importanti ghall-kwistioni f'din il-kawża :- "Nel Cod. Civ. Fr., nota all'art. 584, si dice che non era così pei fitti secondo il Diritto Romano - v. Marcade all'art, 584" (ara Annotazioni, art. 29 fin-numerazzjoni ta' qabel). Dawn il-kliem juru, però, li l-legislatur Malti kellu quddiemu l-ligi Franciza meta ivverga l-artikolu tal-Kodići Malti:

Din il-Ligi Franciża tghid hekk :- "I frutti civili sono le pigioni delle case, gli interessi dei capitali esigibili, le rendite arretrate. I fitti dei fondi locati si annoverano nella

classe dei frutti civili'':

Il-Kodići Taljan ighid nekk:— "Sono frutti civili quelli che si ottengono per occasione della cosa, come gli interessi dei capitali, i proventi delle enfiteusi, dei censi, dei vitalizi, ed ogni altra rendita";

Din il-Qorti tahseb li l-enum razzjoni al-Ligi Maltija ma hix tassativa, imma semplicement enumerativa. In-

fatti :---

1. Ghalkemm id-dispozizzjonijiet tal-Kodići Franciż u tal-Kodići Taljan ma humier identići ghal dawk tal-Kodići Malti, l-idea tal-kri erju li jiddetermina x-xorta ta' dawk li ghandhom jitqiesu frottijiet čivili hija sostanz alment l-istess tal-Kodići Malti. Issa zgur li l-lokuzzjoni tal-Kodići Talian ma hix tassativa, kif jidher mit-termini taghha stess; u kwantu ghail-Kodići Franciz, mill-kommenti tal-Marcade ghallart. 584 ta' dak il-Kodiči jidher li dak l-awtur kien qieghed jikkunsidra l-enumerazzjoni biss eżemplikativa (ara Comm. Cod. Nap., Vol. 4, para. 472, fejn dan l-awtur juża l-isters kliem tal-Kodici Taljan "in occasione di una cosa", u fojn jikkomprendi fost il-frottijiet čivili anki l-prezz tač-čessjoni li sair minn persuna ghal ohra biex din ta' l-ahhar titrakkolji l-frottijiet naturali ta' ghalqa (estagli degli affitti a colonia). Anki I-Merlin (Rep. Giurisprudenza, vo.e Frutti) jitkellem fuq il-frutti civili b'mod etemplikativ, billi ighid :- 'I frut-

ti avili sono dei prodotti che la legge ha assimilati sotto talui riguardi di frutti naturali; tali sono le pigioni delle case, ecc. ecc. ":

2 Ma hemm ebda rağuni biex id-dispozizzjoni tal-Ligi Matija titqies cassativa; ghax anz: l-ligi tghid, fl-art. 373 iden, li l-užutruttwarju ghandu l-jedd ghal-lawdemju, li hija somma li tithallas f'sait darba, imma appuntu tithallas "per

occasione della cosa'';

3. Ghalkemm ma jidhera li l-gurisprudenza iokali kellha i osportumità i tippuonunzia ruhha tuq dan il-pont partikulari pero lissentenza "Vassallo vs. Palmier", moghtija mill-frm Awia Civini, sedenti l-Imhallef Dr. Giuseppe Gasan (Vol. VIII, p. 587) fil-31 ta Ottubru 1878, jinghad, fil-kors indicate a senzo andare. I fitti nella locazione, i canoni nella militari citale a senzo andare. I fitti nella locazione, i canoni nella militare della sa percapicca nell'anticresi, superassero di discre unita cosa. Liantikresi, jew ahjar l-intio in taglika, ma humiex imsemmija fil-art. 370 fuq imsemmi; intun ma jistax ikun hemm dubju li dawk l-introjti hu-

ma frattijist čivili wkoll;

1 1 m notomenti ta l'Imhallet Dr. Paolo Debono ghallart. 29 (il lum l-imsemmi art. 370) hemm riferenza anki ghad-Dritt Ruman (jissemma l-Hamberger, li kiteb test dwar id-Drit. Ruman). Issa, appuntu fid-Dritt Ruman, kif jehallem ir-Richieri fil-ktieb tieghu "Universalis Civilis et Criminali, Jurisprudentia), il-kelma [frottijiet] kienet tikhomprendi kull utilità li tista' tigi percepita mill-haga. Luis ti dan leaveur ighid :- "In primis igitur, ad usufructusrium permient tructus omnes cujuscumque sint generis, sive naturales, sive industriales, sive civiles; atque, ut verbo dicam, emolumentum omne quod ex re percipi potest" (Lib. II, Tit. IV, para. 1529), u dan l-awtur jiccita in nota diverti iesti tad-Dritt Ruman. Kosikke, skond dan l-awtur, kull profitt li jsir mill-haga hu frott. Jista' jiždied 1. fil-para. 1535, dan l-awtur (ost il- fructus riviles' jikkomprendi anki dawk l-emolumenti li "singulis diebus, imo et momentis, utilitatem afferant", biex ighid li l-uzuirm twarju jiehu minnhom pro rata tal-godiment;

8

5. Ir-ngal thallas fl-okkažjoni tal-lokazzjoni, u bhala parri tal-korrispettiv taghha flimkien mal-kera, u ghalhekk hu profitt litsar fl-okkažjoni tal-godinent tal-hağa, u kwindi froit. Il-konvenut, bhala allura sid li-hağa, kellu d-dritt li jaghtiha in lokazzjoni: Hu tha jar li jaghtiha bil-kera u bir-rigal. Ghalhekk anki r-rigal kien korrispettiv tal-lokazzjoni, u kien Temolamentum quod ex re percipi potest";

L-argument li r-rigal ma hux froct, ghaliex ma hux introjtu perijodiku, ma hux konvinčenti; ghaliex hu dejjem korrispettiv, flimkė n mal-kera, tal-lokazzjoni, li lii perijodika, u hu dejjem emolement li tipproduči i-haga, u, bhala tali. frott taghha, fis-sens fittizju ta' frost čivili. Meta wiehed jirčievi kera ghal žmien sena, ma hemmx dubju li dak hu frott čivili; daqstant-iehor, meta wiehed jirčievi rigal ghal lokazzjoni, ta' žmien sena, ma jistax ikun hemm dubju, avvolja somma tali darba ghal dak iz-žmien, li hu wkoll frott čivili, u dak ii sar darba ista' isir fl-okkažjonijiet ta' lokazzjonijiet ohra; u ghalhekk tirrikorri i-perijodičità, ghalkemm irregolari:

Ghal dawn ir-rağunijiet, ir-rigal ghandu jitqies frott čivili;

L-appellant ighid li ghalhekk, peress li hu ghazel li jžonim

il-frottijiet, kwindi kellu d-dritt izomm anki r-rigal;

Il-konsegwenza tal-fatt li r-rigal hu frot, civili ma hix precizament dik li jrid jiğbed l-appellam. Infatti, il-frutti civili jiğu konteğijati "dietim" (art. 372), u r-retrattarju ma jistax jichu dawk li jiskadu wara li jiği notifikat bic-cedola ta l-irkupru u depozitu (art. 1495-1496 Kap. 23). F'dan il-kaz, il-konvenut ğic notifikat bic-cedola fl-ewwel ta Fran 1952, u m'nu dik id-da.a l-frottijist kienu ta l-attur retraent. Dan ğic, del resto, rikonoxxut fl-iskrittura accedtanti r-retratt-fol. 4, li fiha l-attur ğic akkreditat mill-ewwel ta Fran 1952 bil-kera li kien ğa reieva auticipa; ament il-konvenut;

Issa, minn dak l-i-tess akkreditament j dher ti l-lokazzjoni tal-post (u kwindi f-rifezzjoni tar-rigal) saret fl-ewwel ta' Jannar 1952; ghaliex is-somnia ta' l-akkreditament (£5. 6, 8) hia Ziwg terzi ta' £8: (kera ta' trimes iu in bazi ghal £32 fis-sena). Jidher ukoll bi, pere il l-kera gi mift hem ghal sena, ghalhekk ad-durata prezunta tal-lokazzjoni hi ta' sena. Dan ilisser li r-rigal ta' £30, bhala frott civili, ripartibili "dietim", ghandu jmiss lill-konvenut ghall-perijodu ta' xahar biss (mill-1 ta' Januar sal-31 ta' 1-istess xahar); vwoldiri huwa ghandu biss dritt ghal £2. 10. 0 mis-somma tar-rigal; il-bqija, £27. 10. 0, tmiss lill-attur;

Kwantu ghall-kap ta' l-ispejjeż;

Il-Qorti me jidhrilhien li f'den il-kaz ghandu jigi segwit il-principju tal-proporajoni tar-rebba u t-telf, ghalien il-kwistjoni involuta hi gdida. Dan ir-rebba u t-telf, ghalien il-kwis-incidenza ta' l-ispajjet ta' l-awwel micher:

Ghal dawn il-motivi;

Tiddecidi billi tilqa' l-appell fis-sens biss li tirriforma s-sentenza appellata fil-meritu u fil-kap ta' l-ispejješ, billi t-tal-ba ta' l-attur ghandha tigi limitata u akkoita ghas-somma ta' £27. 10. 0, n michuda ghall-kumplament; u billi l-ispejješ ta' l-ewwel u t-tieni istanza jibqghu bla taxxa, dritt tar-Registru ghaż-żewg istanzi ghak-kariku tal-konvenut.